

05. oktober 2018

UKA2018/15a

Naalackersuisut siuittasuata oqalugiaataa

(Aleqa Hammond, Nunatta Qitornai)

Naalackersuisut siulittaasuata naalackersuisooqatigiinni Nunatta Qitornai pingaaruterluinnartumik inissimasussanngorlugu inissimmagu assorsuaq suleqatigiinnermik angusaqarfiulluartumik isumal-luarfigeqaarput. Ikinnersussuteqarluni naalackersuisooqatigiilernerup ingerlanerani nutaaliornermi qunussuteqarata suleqataanissaq tulluusimaarutigaarput minnerunngitsumillu demokraatit inatsisartutut tunuliaqutsiillutik suleqataasutut nissinnerat torrallaataasutut nalilerparput. Su-leqatigiinnissaqmik pitsaasutut neriuarluinnartumik sulinissaq tullinguupput.

Naalackersuisut ullumikkut akuersissutigineqartut pilluakuttooritsi, sulilluarnissassinnik kissaappat-sigit.

Ingerlariaqqinnissamut periarfissat aatsaat taama pitsaatigilerput - ingerlariaqqinnissamut piffis-sanngorpoq. Taama naalackersuisut siuittasuata ammaalluni oqalugiarnermi oqaatsit aallarniuti-galugit atugai. Isumaaqatiginaqaaq.

Isumaaqatiginaqaaq pissutigalugu suliffissaaleqineq akiorniarlugu suliaq annertoq kinguneqarti-tsiyoq amerlanerujussuit sulilersimanagerat, nunatta nunanut allanut akiitsoqannginnera, anin-gaasarsiorneq pillugu paasissutissat kingulliit naapertorlugit nunatta aningaasaqarnera aggu-aqatigiisillugu ukiumut 4,4 procentinik qaffariaateqarsimavoq, aningaasaqarneq pillugu nas-suiaammi takuneqarsinnaavoq ukiuni 2003-miit 2016-mut naalagaaffimmit tapiissutit inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutaa 30%-miit 20%-mut appartinneqarsimavoq minnerunngitsumi-llu Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit ukiut tamaasa akit tamaasa akit qaffasissuunersut ap-pasissuunersuluunniit nalilersortarpaat taassumalu takutikkaa aningaasaqarnikkut siuariartorner-mut 2016-imi aningaasaqarnernikkut siuariartorneq piviusut isigissagaanni 7,7%-mik annertus-suseqarpoq, sulilu nuna tamakkerlugu naatsorsuutitigut ilimagineqarpoq 1,6%-mik anin-gaasarsiorneq siuariaateqassasoq.

Inuiaqatigiinni suliffissaaleqinerup qaangerniarnerani isumaqarpugut inuit amerlavallaartut sulisin-naasutut misigisimasut siusinaartumik sulisinnaajunnaarnersiuteqalersinneqarsimasut eqaanneru-sumik sulisoqarnikkut ullup affaanut atorfeqarnerusinnaanermik ikaarsaartitsinissamut aqutissi-uussilluta annertusisamik sulisariaqartariaqartugut isumaqarpugut.

Tassa ingerlariaqqinnissamut periarfissat aatsaat taama pitsaatigilerput.

Inuiaqatigiit naalagaaffinngorumasut tassapput imminut napatinnissamut annertuumik imminut anguniagassittut aammalu angisuumik imminnut piumaffigisut. Qasujaatsumik aammalu piffissaq

Nunatta Qitornai

Inatsisartuni

siunissamut ungasinnerusumik isigisumik siunnerfeqarlutik ingerlatsisut anguniagaqartullu. Inuiaqatigiinni piffinni tamani naalagaaffinngorniarnissamut kissaateqartoqartoq ilisimavarput. Inuiaasugut angisuumik siunnerfeqarnerput siunissamut pisussanut qilanaarnartumut ilusilersuilluarnisatsinnik piumasaqaatitaqarpoq. Pingaaruteqarpoq nuna ataasiusutut siunnerfeqartoq aamma ataasiusutut naalackersuinikkut politikkeqarfigineqarnissaat aammalu ineriartornermut akisusaaqataasutut peqataasutullu misigisimasut.

Naalackersuisut siulittaasuata oqaaseqarnermini ilanngullugu taavaa aalisarnikkut akit ukiuni kingullerni qaffasissumik inissisimaffeqarsimasut. Ukiuni kingullerni aalisagartassaqaarneq eqqarsaatigalugu suliaqaarneq, aningaasarsiorneq aammalu ineriartorneq ataavannerusumik ingerlanera ingerlaannaqqunaqaaq. Suli aalisarumallutik akuersissutinik qinnuteqarsimasut utaqqipput, suli aamma aalisarumallutik aalisarfissanik akuersissutinik qinnuteqartut utaqqisoqarpoq, suli umiarsualiiumallutik qinnuteqarsimasut utaqqitinneqarput. Tamassuma namminerisamik takutippaat aalisarnikkut inuussutissarsiut kajuminnartuunnarani annertusarneqarnissaanik periarfissanillu sui ujartuiffiqineqaannarani peqataaffigumaneqartoq. Naalackersuisut kaammattorumavakka aalisarnerup silarsuaani soqutiginnillutik annertusaajumasut qinnuteqaateqartarnerini utaqqiluttortinneqartarnerat qaangerniarlugu pinasuannerusumik suleqqullugit. Suliumasut aningaasarsiorumasullu piareersimasut utaqqitinneqartassanngitsut pissusissamisoortutut isigigatsigu.

Nunatta IWC-mi tassalu Nunat tamalaat arfanniarneq pillugu ataatsimiititaliarsuani sulineq pingaartilluinnarpaa. Inuiaqatigiinni neqissaqarniarneq inuuniarnertinnut pingaaruteqarluinnartuuginarani aammalu kinaassutsitsinnut inooriaattitsinnullu annertuumik pingaaruteqarpoq. Nunarsuarmioqatigiinni nungusaataangitsumik pisuussutinik atuineq peqataaffigiuassuarput sunnuteqarfiuguassallugulu. Ukiuni kingullerni IWC-mi naalagaaffiit ilaasortaataqartut atlantikup kujasissua arfernunneq eqqissimatitsiffiusussatut siunnerfeqarnerat pequtissaqartippaatigut suliniutip taama it-tup imartanut allanut atuutitsiniarluni sulisoqalersinnaanerani, taamaasilluni arfanniartarnitsinnut sunnuteqarsinnaasumik. Naalackersuisut kaammattuutigissuara suliap taassuma eqqummaarilluinnarfigineqarnissaanut aammalu qulakkeerneqaqqullugu danskit nunanut allanut ministeriaqarfia folketingimilu ilaasortat suleqatigilluarneqarnissaat pingaaruteqartutut oqaatigalugu.

Aatsitassarsiornermi ineriartorneq ingerlasoq pitsaasuusooq isumalluarfigaarput. Nunarput aatsitassarsiorfigineqarsinnaasutut pileringineqarnera nuannaarutiginnarnagu atorluagassasut isumaqarfigaarput minnerunngitsumillu isumaqarpugut inuiaqatigiit suliffissaqarniarnikkut, inuussutissarsiteqarnikkut, periarfissaqarnikkut, ingerlarsornerunissamullu imminut napatinnerunissaanut aqqu-tissaasoq pissusissamisoortoq. Aatsitassanut inatsitta qulakkeerpaa inuiaqatigiinni avatangiisitta mianeralugu aatsitassarsiorsinnaanermut sinaakkuteqarnissaq, tamannalu ingerlariaqqinnermi qiti-utinneqarli.

Nunatta Qitornai

Inatsisartuni

Aningaasanut inatsisit ukiuni aggersuni atuuttussani naalackersuisut siunnerfigaat sinneqartooru-
teqarfiusumik ingerlatsinissaq, tunngavilersuutigineqartut ilagaat ukiuni aggersuni suliniutit aaqqis-
susseseqqinnermut atugassatut ileqqaarneqartariaqarnerat aammalu ukiuni aggersuni aningaasaliis-
sutigineqartussat angisuut pisussaammat. Tamanna paasinarluinnarpoq. Akit nikerartarnerisa ilor-
raap tungaanut ingerlasarneri maannakkut nunatsinnut iluaqutaavoq, tamannalu soorunami ilua-
risimaarnarpoq, taamaattoq siunissami allamut killormuarnut inisseratarsinnaavoq. Piffissaq maan-
nakkut aningaasaliinissamut suliniuteqarluarnissamullu pitsaasumik inissisimaneq atorluarneqarni-
arnera pitsaasuvoq.

Paarnaarussiviup matoqqasup atuutilinnginnerani naalackersuisunut kaammattuutigiumavara
justitsminiteriaqarfimmut erseqqissumik piumasarineqassasoq katsorsaasarnermut neqerooru-
teqarnerit, sulisoqarniarnerit, tulluarsaanerillu maannakkut suli inaalivinneqarsimanngitsut tamak-
kiisumik akilersorneqarnerat qulakkeerneqassasoq aammalu napparsimaveqarnikkut kiiffartuussi-
nerup paarnaarussivissamut atuutsinneqarnerani innuttaasunut utaqqinerulersitsinermik kingaan-
nerusumillu kifpartuunneqalernermik kinguneqassanngilluinnartoq.

Nunatta EU-mik suleqatigiinneranit aalisagartassat pillugit isumaqatigiissuteqaannarani aammali
ilinniartitaanerup qaffassarneqarnissaanut immikkut aningaasaliissutit tamakkiisut qulakkeertuar-
nissaat qulakkeersimasuaannartariaqartoq isumaqarpugut. Ilanngullugu isumaqarpugut EU-mi su-
leqateqarnerup suli annertunerusumik inerisarneqarsinnaasoq. EU-p Issittumi Siunnersuisooqatigi-
inni alapernaatsutut inissisimarusunnerat Issittumilu annerusumik soqutiginnikkaluttuinnarnerat
aningaasarsioornikkut aammalu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutikkut annertunerusumik sunni-
teqartumik iluaqutiginiartariaqaripput isumaqarpugut. Aalisarnermi misileraanermi imartanilu suli
aalisarfiunngitsuni aalisakkanik ullumikkut tunisassiarineqanngitsunik misileraanerit soqutigalugit
peqataaffigisinnaaneraat tipisiorneqartariaqartoq isumaqarpunga, tassami siunissaq ungasinneru-
soq isigalugu EU-p uagullu iluaqutigisinnaasatsinnik tamarmiulluta siunnerfeqatigiinnikkut issittumi
suliniarnerannut iluaquseqatigiissinnaavugut.

Peqqinnissaqarfik nukittoq tamanillu unamminartunik atugassaqaraluarluni ingerlalluartoq
kissaatigaarput, soorlu sulisussaqaarniarnikkut kajuminartoq kissaatigipput. Taamaattoq maannak-
kut Qallunaat Nunaanni aammalu nunani avannarlerni nakorsassaaleqinerup atuunnerani suli uagut
nunatsinni suli annerusumik nakorsassaaleqinermik allanillu sulisussanik pinngitsoorsinnaan-
gisatsinnik eqqorneqaatigaarput. Pissutsit taamaattuaannarnerat qaangerniarlugu piffissaavoq
maannakkut nunat allat sulisussarsiorfigineqarnerulertariaqarput taammaanngippallu akissatigut
unammillersinnaanerusumik akissarsiasaqaartitsisariaqarpugut, maannakkut inissisimanermit pif-
fissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu aningaasartuutikillisaqataasinnaammat.

Nunatta Qitornai

Inatsisartuni

Danskit mittarfiliorniarnermi aningaasaleeqataanissamut soqutiginninneq pigiligaat atorluagasaaavoq, Ukiorpaalunngortuni Inatsisartuni aammalu folketingimi nunatta ilaasortaataannit oqartuutigineqartarpoq aningaasaleeqataanissaq aqqutissatut isigineqartariaqartoq. Maanna aamma ameerikkarmiut tamanna soqutiginnittut qjanaqaat, tassami atuisooqataasussaapput aammalu akileeqataasariaqarnerat isigineqartariaqarput. Nunatta tamanna peqqissaartumik suleqataaffigiliuk, kisiannili annertuumik nunarput piumasaqarli. Tassa ameerikkarmiut nunatsinniinnerini oqaluttuassartatigit amerlasuutigit inuiattut akisunaarnikuusaqarput aammalu avatangiisitsinnik allaat Camp Centutyinnarluunniit qviaraanni akiliiisuunikuuvugut. Hingitaq 53-mit Danmarkimi eqqartuussivilerinermi inuiannaat akornanni saqittaanneq oqaluttuarisaanermi annerpaaq ingerlanneqarnikuvoq inuiaqatigiinnut kalallinut kusanangitsumik ameerikkarmiunit iliuuserineqarnerata kingorna. Ameerikkarmiut nunatsinniinnerat suli annikinnerusumik iluaqutigilerpavut Pituffimmi kiffartuussinissamut isumaqatigiissutip annaananit. Taamaammat pissusissamisoortut isumaqarpugut ameerikkarmiut soqutiginninnerat ammaffigineqassasoq, kisiannili Nunatta isumaqatigiinninniarnermi annertuumik piumasaqaateqarneruneq imaqassasoq. Piumasaqaataali ameerikkarmut inuiaqatigiinni iluaqutigineqartussamik tunngaveqartumik peqataassasut. Aningaasaq annertoq akiliutigineqarli, oqartussaaffik sunniuteqarnissarlu inuiaat kalaallit aaliangerlisuk killiliillutillu. Isumaqarpugut aamma suleqataaniarlutik soqutiginninnerat inuiattut periarfissatsialattut isumaqatigiinnermilu pitsaalluinnartumik kinguneqartussatut isigineqarli angusaqarfiulluarililu. Ameerikkarmiut danskillu uani inissimaffimmi pinngitsoorsinnaangilaatigit, nukik pigaarput aammalu isumaqatigiissutikkut pitsaanerpaamik kinguneqarli.

Issittoq nunat tamalaat nunanut allanut politikkeqarnermini qitiutikkaluttuinnarpaat. Qalasersuup aasaanerani sikuerukkiatuinnartussaananerata nassatarisaanik imartatigit angallannikkut Issittoq qitiusumik aqqutaalissaaq taamaammat Issittoq inerisarfigissallugu soqutigineqaleraluttuinnarnera atorluagassaavoq. Umiarsuarnik kiffartuussineq, angallannikkut imartatigit atuinerup atorluarneratigit, Arctic Fivemi suleqatigiinnerulernermik minnerunngitsumillu isumaqarpugut nunavitta qalasersuarmut atanerani uppersaasiornerup annertusarneqarnerani nunarput naalagaaffimmi suleqatigiinnermi annertusarnereqarluni patajaallsiarneqartariaqarpoq. Siunissami aningaasatigit annertuumik isertitaqaataasinnaasut eqqummaarilluinnarfigisariaqarpagut

Naalackersuisut siulittaasuata oqalugiaateqarnermini inuit kinguaassiuutitigit innarlerneqarsimasut katsorsarneqarnissaanut annertunerusumik oqaaseqannginnera ippingaarpud, tassaammata taakku inuiaqatigiinni amerlaqisut aammalu immikkut katsorneqarneqarnissaminnut kissaaqteqartut. Neriuppunga naalackersuisut siulittaasuata tamanna itisilerumaara. Ilanngullugu imigasamik ikaroonartumik aningaasanoormillu atornerluisuusut utaqqisinneqaratik katsorsarneqartalernissaat isumaqarpugut inuiattut politikkerineqartariaqartoq. Inuit ullumikkut amerlapput ingerlariaqqikkusukkaluarlutik utaqqisut. Tamanna iliuuseqarfigineqartariaqarpoq.

Nunatta Qitornai

Inatsisartuni

Naalakkersuisut ataasiupput. Naalakkersuisut tassaapput inuiannut kalaallinut tamanut naalakkersuisut. Naalakkeruisut neriuppunga politikkeqarnerminni aningaasaliissutigineqartunilu nunarput ataasiutut anersaaqarlutik ingerlatsissasut. Avannersuarmit, isorliunerusumi najugaqartut, nunaqarfinni aamma inissanik amingaateqarput, inerisarneqarusupput allatuulli ineriartorusupput. Tamanna tusaaneqarli aammalu ingerlariaqqinnermi anersaajuli.

Qujanaq